

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 12
The 12th STOU National Research Conference

ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกวิสาหกิจชุมชนผลิตภัณฑ์ผ้าทอ
ในอำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา

Factors Relating to Participation in the Operation by Community Enterprises
Members in Woven Fabric Products in Chiang Kham District, Phayao Province

มณีนุช ณ สุวรรณ (Maneenuch Nasuwan)¹ บำเพ็ญ เขียวหวาน (Bumpen Keowan)²

พลสรารณ สราญรัมย์ (Phonsaran saranrom)³

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) สภาพพื้นฐานส่วนบุคคล สภาพเศรษฐกิจและสังคมของสมาชิกวิสาหกิจชุมชนผลิตภัณฑ์ผ้าทอ 2) ความรู้และแหล่งความรู้ในการดำเนินงานของสมาชิกวิสาหกิจชุมชนผลิตภัณฑ์ผ้าทอ 3) การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกวิสาหกิจชุมชนผลิตภัณฑ์ผ้าทอ 4) ปัญหาและข้อเสนอแนะการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกวิสาหกิจชุมชนผลิตภัณฑ์ผ้าทอ และ 5) ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกวิสาหกิจชุมชนผลิตภัณฑ์ผ้าทอ ประชากร คือ สมาชิกวิสาหกิจชุมชน ผู้ผลิตผลิตภัณฑ์ผ้าทอ จำนวน 299 ราย กำหนดกลุ่มตัวอย่างตามสูตรทาโร ยามาเน ที่ค่าความคลาดเคลื่อน 0.05 ได้จำนวน 172 ราย สุ่มตัวอย่างแบบง่ายโดยการจับสลาก เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่า ความถี่ ร้อยละ ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ ผลการวิจัยพบว่า 1) สมาชิกวิสาหกิจชุมชนส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุเฉลี่ย 59.34 ปี จบการศึกษาระดับประถมศึกษา มีสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 2.27 คน มีรายได้จากการประกอบอาชีพหลักในรอบปีเฉลี่ย 116,520.35 บาท มีรายได้รวมจากการเข้าร่วมวิสาหกิจชุมชนต่อปีเฉลี่ย 19,093.02 บาท มีระยะเวลาการเป็นสมาชิกเฉลี่ย 8.26 ปี เข้าเป็นสมาชิกวิสาหกิจชุมชนเพราะต้องการรายได้เพิ่ม เป็นสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร กลุ่มสตรี 2) สมาชิกวิสาหกิจชุมชน มีความรู้ในการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนในระดับมาก โดยภาพรวมสมาชิกวิสาหกิจชุมชนได้รับความรู้จากแหล่งความรู้ต่าง ๆ อยู่ในระดับปานกลาง โดยได้รับความรู้จากสื่อออนไลน์มากกว่าแหล่งอื่นๆ 3) การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน ด้านการวางแผน ด้านการดำเนินกิจกรรม ด้านการรับผลประโยชน์ และด้านการประเมินผล ทั้ง 4 ด้าน อยู่ในระดับปานกลาง 4) ปัญหาการมีส่วนร่วมของสมาชิกในการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน ในภาพรวมมีปัญหาในระดับปานกลาง โดยเฉพาะปัญหาด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล และสมาชิกวิสาหกิจชุมชนมีความเห็นด้วยกับข้อเสนอแนะของการมีส่วนร่วม ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะข้อเสนอแนะด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล และ 5) ปัจจัยที่มีความเกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วม ได้แก่ อายุ รายได้จากการประกอบอาชีพหลัก และรายได้จากการเข้าร่วมวิสาหกิจชุมชน โดยมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และแหล่งความรู้เกี่ยวกับการดำเนินงานของสมาชิก และระดับปัญหาการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิก มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

คำสำคัญ การมีส่วนร่วม สมาชิกวิสาหกิจชุมชน วิสาหกิจชุมชนผลิตภัณฑ์ผ้าทอ

¹ นักศึกษาหลักสูตรเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช manee04nuch@gmail.com

² รองศาสตราจารย์ ประจำสาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช bumpen.keo@stou.ac.th

³ อาจารย์ ดร.ประจำสาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ponsaran.sar@stou.ac.th

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 12
The 12th STOU National Research Conference

Abstract

The objectives of this research were to study 1) personal, economic, and social conditions of members of fabric woven product community enterprise 2) knowledge and knowledge resources in the operations of members of fabric woven product community enterprise 3) the participation in the operations of members of fabric woven product community enterprise 4) problems and suggestions regarding the participation in the operation of members of fabric woven product community enterprise and 5) factors relating to the participation in the operation of members of fabric woven product community enterprise. The population in this study was 299 members of woven product community enterprise. The sample size of 172 people was determined by using Taro Yamane formula with the error value of 0.05 and simple random sampling method through lotto picking .Data were collected by conducting interview and were analyzed by using statistics such as frequency, percentage, minimum value, maximum value, standard deviation, and multiple regression analysis. The results of the research found out that 1) most of members of the community enterprise were female with the average age of 59.34 years old, completed primary school education, had the average member in the household of 2.27 people, earned the average yearly income from main occupation of 116,520.35 Baht, had the total average income from participating in community enterprise of 19,093.02 Baht, and had the average membership time of 8.26 years. They became members of the community enterprise because they want to generate more income and were members of farmer housewife group/women group. 2) Community enterprise members had knowledge in the operations of the community enterprise at the high level. Overall, community enterprise members received knowledge from various knowledge sources at the moderate level with the receiving of the online media more than other sources. 3) The participation in the operation of community enterprise members regarding the planning aspect, activity operation aspect, the receiving of the benefits aspect, and the evaluation aspect were at the moderate level in all four aspects. 4) Problems regarding the participation members in the operations of community enterprise, overall, were at the moderate level particularly the problem about the participation in the evaluation. Members of the community enterprise agreed with suggestion of participation, overall, at the high level especially the suggestion regarding the participation in the evaluation. And 5) Factors related to the participation were such as age, income from occupation(s), and income from the participation in community enterprise and related at statistically significant level of 0.05. The knowledge resource about the member operation and the level of problem regarding the operation of members were related at statistically significant level of 0.01.

Keywords: Participation, Community enterprise member, Woven product community enterprise

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 12 The 12th STOU National Research Conference

บทนำ

การส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพของวิสาหกิจชุมชน เสริมสร้างความเข้มแข็งของเครือข่าย ให้สามารถบริหารจัดการ กลุ่ม แปรรูปและพัฒนาผลิตภัณฑ์เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่ม และก้าวสู่การเป็นผู้ประกอบการที่เข้มแข็งในอนาคต เป็นนโยบายกรม ส่งเสริมการเกษตร ที่ให้ความสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนในระดับรากหญ้า ซึ่งความเข้มแข็งของวิสาหกิจชุมชนเกิดจากพื้นฐาน ของการมีส่วนร่วม เริ่มจากคนในชุมชนมีการรวมตัวกัน เพื่อดำเนินการผลิตสินค้า หรือการให้บริการ โดยมีการใช้ความรู้ ภูมิปัญญา วัฒนธรรม และการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชน ให้สามารถสร้างอาชีพ สร้างรายได้ นำไปสู่การพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน กระบวนการมี ส่วนร่วมเป็นส่วนสำคัญของการพัฒนา ซึ่งวิสาหกิจชุมชนเป็นหนึ่งในแนวทางพัฒนาระบบเศรษฐกิจชุมชน ที่ต้องการให้ชุมชนรู้จักทำงาน เป็นกลุ่ม ร่วมกันคิด ร่วมกันทำกิจกรรม และแก้ไขปัญหา ความยั่งยืนของวิสาหกิจชุมชน ต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของสมาชิก ซึ่งถือเป็น เครื่องมือในการชี้วัดความสำเร็จ การมีส่วนร่วมของสมาชิกยิ่งมากและมีความเข้มแข็งเท่าใด ผลประโยชน์ของการพัฒนาจะตกเป็นของคน ในชุมชนมากขึ้นเท่านั้น (กรมส่งเสริมการเกษตร, 2563, น. 8)

วิสาหกิจชุมชนผลิตภัณฑ์ผ้าทอ ในอำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา เกิดจากการรวมกลุ่มของแม่บ้านเกษตรกร ที่ใช้เวลาว่างจาก การประกอบอาชีพการเกษตรมาทอผ้า เพื่อเสริมสร้างรายได้ให้กับครอบครัวอีกทางหนึ่ง โดยเป็นการทอผ้าที่เป็นเอกลักษณ์ของชาวไทลื้อ ที่มีการถ่ายทอดภูมิปัญญาการทอผ้าจากบรรพบุรุษมาจนถึงปัจจุบัน สำนักงานเกษตรอำเภอเชียงคำ ได้อนุมัติการจัดทะเบียนวิสาหกิจ ชุมชน ประเภทผลิตภัณฑ์ผ้าทอ ให้กับกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรที่ประกอบกิจกรรมการทอผ้าไทลื้อ ในอำเภอเชียงคำ จำนวน 11 กลุ่ม และจากการประเมินศักยภาพวิสาหกิจชุมชน ในปี 2564 ซึ่งให้เห็นว่าการจัดการวิสาหกิจชุมชนยังไม่เข้มแข็ง ขาดประสบการณ์ในการวางแผนการดำเนินงาน การตลาด ขาดการจัดการความรู้และข้อมูลข่าวสาร การกักกับการปฏิบัติงานตามแผนยังขาดประสิทธิภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาสำคัญคือ ปัญหาการมีส่วนร่วมของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน ซึ่งปัญหานี้เป็นอุปสรรคต่อการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน (สำนักงานเกษตรอำเภอเชียงคำ, 2564, น. 7) นับว่าการมีส่วนร่วมของสมาชิกกลุ่ม เป็นปัญหาสำคัญในการดำเนินกิจการของวิสาหกิจ ชุมชน โดยหากไม่มีแนวทางในการพัฒนาสมาชิกวิสาหกิจชุมชนให้มีส่วนร่วมในการดำเนินงาน จะส่งผลให้วิสาหกิจชุมชนไม่ประสบ ความสำเร็จ ชุมชนไม่สามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน และขาดการสืบทอดด้านองค์ความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นต่อไปในอนาคต

ดังนั้นจากเหตุผลข้างต้น จึงมีความจำเป็นที่จะต้องศึกษาการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกวิสาหกิจชุมชนผลิตภัณฑ์ ผ้าทอในอำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา เพื่อนำไปใช้ประโยชน์เป็นข้อมูลในการปรับปรุงและเป็นแนวทางในการพัฒนาการ ดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน ให้ประสบความสำเร็จอย่างยั่งยืน และนอกจากนี้ยังเป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานราชการและผู้ ที่สนใจนำผลการศึกษาไปปรับใช้ในการส่งเสริมและพัฒนาวิสาหกิจชุมชนต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาสภาพพื้นฐานส่วนบุคคล สภาพเศรษฐกิจและสังคม ของสมาชิกวิสาหกิจชุมชนผลิตภัณฑ์ผ้าทอ
2. เพื่อศึกษาความรู้และแหล่งความรู้ในการดำเนินงานของสมาชิกวิสาหกิจชุมชนผลิตภัณฑ์ผ้าทอ
3. เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกวิสาหกิจชุมชนผลิตภัณฑ์ผ้าทอ
4. เพื่อศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกวิสาหกิจชุมชนผลิตภัณฑ์ผ้าทอ
5. เพื่อศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกวิสาหกิจชุมชนผลิตภัณฑ์ผ้าทอ

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 12
The 12th STOU National Research Conference

กรอบแนวคิดการวิจัย

กรอบแนวคิดการวิจัย เรื่อง ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกวิสาหกิจชุมชนผลิตภัณฑ์ผ้าทอในอำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎีและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และได้กำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย ดังนี้

ตัวแปรอิสระ

1. ปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคล
 - 1.1 อายุ
2. ปัจจัยทางเศรษฐกิจ
 - 2.1 แรงงานในครัวเรือน
 - 2.2 รายได้จากการประกอบอาชีพ
 - 2.3 รายได้จากการเข้าร่วมวิสาหกิจชุมชน
3. ปัจจัยทางสังคม
 - 3.1 ระยะเวลาการเป็นสมาชิก
4. ระดับความรู้ในการดำเนินงานของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน
5. แหล่งความรู้ในการดำเนินงานของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน
6. ระดับปัญหาการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกวิสาหกิจ

ตัวแปรตาม

- ระดับการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิก
1. ด้านการวางแผน
 2. ด้านการดำเนินกิจกรรม
 3. ด้านการรับผลประโยชน์
 4. ด้านการประเมินผล

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

สมมติฐาน

ปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคล เศรษฐกิจและสังคม ได้แก่ อายุ แรงงานในครัวเรือน รายได้จากการประกอบอาชีพหลัก รายได้จากการเข้าร่วมวิสาหกิจชุมชน ระยะเวลาการเป็นสมาชิก ระดับความรู้และแหล่งความรู้ ปัญหาการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกวิสาหกิจชุมชนผลิตภัณฑ์ผ้าทอ มีอย่างน้อย 1 ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกวิสาหกิจชุมชนผลิตภัณฑ์ผ้าทอ ในอำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา

ระเบียบวิธีวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ สมาชิกวิสาหกิจชุมชน ผู้ผลิตผลิตภัณฑ์ผ้าทอ ในอำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา ที่จดทะเบียนวิสาหกิจชุมชน จำนวนรวมทั้งหมด 11 กลุ่ม สมาชิก 299 ราย กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามสูตรทาโร ยามาเน ที่ค่าความคลาดเคลื่อน 0.05 ได้จำนวน 172 คน สุ่มตัวอย่างแบบง่ายโดยการจับสลาก เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสัมภาษณ์ที่เป็นคำถามปลายปิด และปลายเปิด โดยให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน ตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา หลังจากนั้นทดสอบค่าดัชนีความสอดคล้องของแบบสัมภาษณ์ (IOC) เท่ากับ 0.98 และทำการทดสอบเพื่อหาค่าความเที่ยง (reliability consistency)

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 12
The 12th STOU National Research Conference

ตามวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (coefficient of alpha หรือ Cronbach) มีค่าระหว่าง 0.757 – 0.882 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ

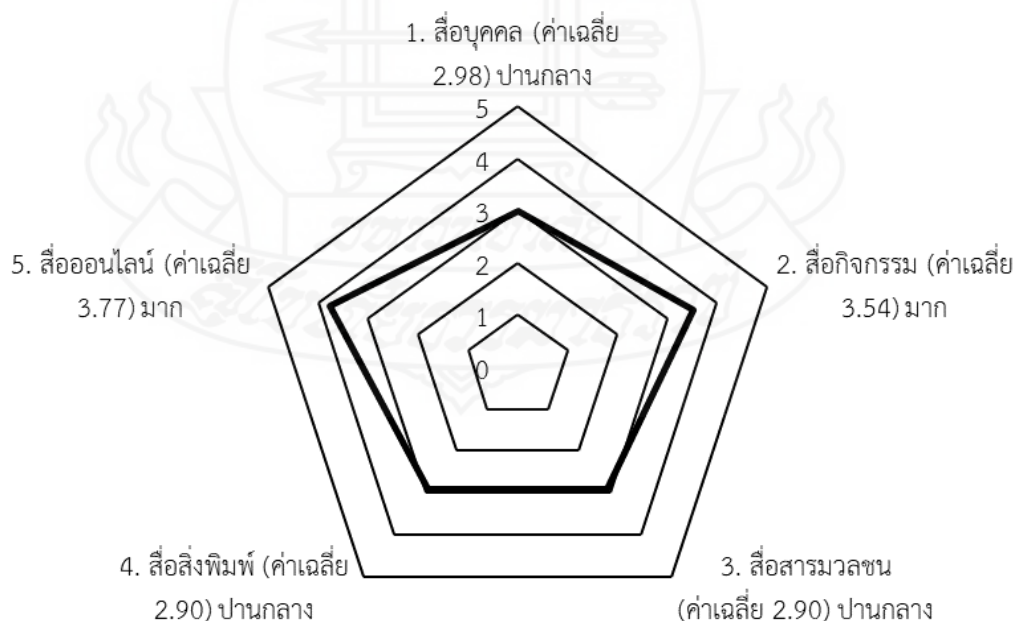
ผลการวิจัย

1. สภาพพื้นฐานส่วนบุคคล สภาพเศรษฐกิจ และสังคมของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน สมาชิกวิสาหกิจชุมชน ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุเฉลี่ย 59.34 ปี จบการศึกษาระดับประถมศึกษา มีสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 2.27 คน มีรายได้จากการประกอบอาชีพหลักในรอบปีเฉลี่ย 116,520.35 บาท มีรายได้รวมจากการเข้าร่วมวิสาหกิจชุมชนต่อปีเฉลี่ย 19,093.02 บาท มีระยะเวลาการเป็นสมาชิกเฉลี่ย 8.26 ปี เข้าเป็นสมาชิกวิสาหกิจชุมชนเพราะต้องการรายได้เพิ่ม เป็นสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร กลุ่มสตรี

2. ความรู้และแหล่งความรู้ในการดำเนินงานของสมาชิกวิสาหกิจชุมชนผลิตภัณฑ์ผ้าทอ

ความรู้ในการดำเนินงานของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน พบว่า ภาพรวมสมาชิกวิสาหกิจชุมชน มีระดับความรู้อยู่ในระดับมาก โดยมีความรู้ในระดับมากที่สุด 3 อันดับแรก ได้แก่ การรวมตัวของคนในชุมชนเพื่อจัดตั้งเป็นวิสาหกิจชุมชน ประโยชน์ของวิสาหกิจชุมชน และวัตถุประสงค์ในการจัดตั้งวิสาหกิจชุมชน ตามลำดับ

แหล่งความรู้ในการดำเนินงานของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน พบว่า ภาพรวมสมาชิกวิสาหกิจชุมชน เข้าถึงความรู้จากแหล่งความรู้ต่างๆ ในระดับปานกลาง ซึ่งแหล่งความรู้ที่เข้าถึงความรู้ได้มากที่สุด คือ สื่อออนไลน์ รองลงมาคือ สื่อกิจกรรม และสื่อบุคคล ตามลำดับ

ภาพที่ 2 แหล่งความรู้ในการดำเนินงานของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 12
The 12th STOU National Research Conference

3. การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกวิสาหกิจชุมชนผลิตภัณฑ์ผ้าทอ โดยภาพรวมมีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาในรายละเอียดปรากฏดังนี้

3.1 การมีส่วนร่วมในการวางแผน พบว่า สมาชิกวิสาหกิจชุมชนมีส่วนร่วมในการวางแผนอยู่ในระดับปานกลาง โดยในประเด็นย่อย สมาชิกมีส่วนร่วมในการวางแผนในระดับมาก ในประเด็นการกำหนดโครงสร้างและการแบ่งหน้าที่ รองลงมาคือการพิจารณาการแบ่งปันผลประโยชน์ และการวางแผนด้านการตลาด ตามลำดับ

3.2 การมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม พบว่า สมาชิกวิสาหกิจชุมชนมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมอยู่ในระดับปานกลาง โดยในประเด็นย่อยสมาชิกมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม ในระดับมาก ในประเด็นการผลิตสินค้า/บริการของกลุ่ม รองลงมาคือ การจำหน่ายสินค้า/บริการของกลุ่ม และการลงทุนหรือการลงหุ้นในการทำธุรกิจของกลุ่ม ตามลำดับ

3.3 การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ พบว่า สมาชิกวิสาหกิจชุมชนมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ในระดับมาก โดยในประเด็นย่อยสมาชิกมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ ในระดับมาก ในประเด็นย่อยการมีอาชีพและเพิ่มรายได้ให้แก่ครอบครัว รองลงมาคือ การได้รับเงินปันผลจากการร่วมดำเนินกิจกรรมกลุ่ม และการได้รับสวัสดิการจากการเป็นสมาชิกกลุ่ม ตามลำดับ

3.4 การมีส่วนร่วมในการประเมินผล พบว่า สมาชิกวิสาหกิจชุมชนมีส่วนร่วมในการประเมินผลอยู่ในระดับน้อย โดยในประเด็นย่อยสมาชิกมีส่วนร่วมในการประเมินผล ในระดับปานกลาง ในประเด็นย่อยการติดตามและรับรู้ความก้าวหน้าธุรกิจของกลุ่ม รองลงมาคือ ประเมินผลการดำเนินธุรกิจของกลุ่มในรอบปี และการประเมินผลการปฏิบัติงานของสมาชิกทุกคนภายในกลุ่ม ตามลำดับ

4. ปัญหาและข้อเสนอแนะการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกวิสาหกิจชุมชนผลิตภัณฑ์ผ้าทอ

4.1 ปัญหาการมีส่วนร่วมในการประเมินผลในการดำเนินงานของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน พบว่า สมาชิกวิสาหกิจชุมชนมีปัญหาภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยสมาชิกวิสาหกิจชุมชนมีปัญหาการมีส่วนร่วมในการประเมินผล มากที่สุด รองลงมาคือ การมีส่วนร่วมในการวางแผน การมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม และการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ ตามลำดับ เมื่อพิจารณาแยกเป็นรายประเด็น พบว่า ประเด็นสมาชิกไม่มีความรู้ไม่เข้าใจการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน ทำให้ขาดการมีส่วนร่วมในการประเมินผล ร่วมในการวางแผน เป็นปัญหามากที่สุด รองลงมาคือ สมาชิกไม่เห็นความสำคัญของการประเมินผล และขาดการติดตามและรับรู้ความก้าวหน้าธุรกิจของกลุ่ม ตามลำดับ

4.2 ข้อเสนอแนะการมีส่วนร่วมในการประเมินผลในการดำเนินงานของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน พบว่า สมาชิกวิสาหกิจชุมชนมีข้อเสนอแนะในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยสมาชิกวิสาหกิจชุมชนมีข้อเสนอแนะการมีส่วนร่วมในการประเมินผลมากที่สุด รองลงมาคือ การมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ และการมีส่วนร่วมในการวางแผน ตามลำดับ เมื่อพิจารณาแยกเป็นรายประเด็น พบว่า ประเด็นเกณฑ์การประเมินผลการดำเนินธุรกิจของกลุ่ม ควรมีการประกาศให้ทราบโดยทั่วกัน เป็นปัญหามากที่สุด รองลงมา คือ สมาชิกควรมีส่วนร่วมในการกำหนดประเด็น หลักเกณฑ์ในการประเมินผลการดำเนินงานของกลุ่ม และสมาชิกควรมีส่วนร่วมในการประเมินผลการดำเนินธุรกิจของกลุ่ม ตามลำดับ

5. ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกวิสาหกิจชุมชนผลิตภัณฑ์ผ้าทอ

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 12
The 12th STOU National Research Conference

ตารางที่ 1 การวิเคราะห์ความถดถอยเชิงพหุความสัมพันธ์ของตัวแปรกับการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิก
วิสาหกิจชุมชนผลิตภัณฑ์ผ้าทอ ในอำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา

n = 172

ตัวแปร	ค่าสัมประสิทธิ์ ถดถอย (b)	t	Sig.
ค่าคงที่	2.796	7.213	0.000
X1 = อายุ	-0.006	-2.256*	0.025
X2 = แรงงานในครัวเรือน	0.003	0.085	0.933
X3 = รายได้จากการประกอบอาชีพหลัก	-0.000001088	-2.008*	0.046
X4 = รายได้จากการเข้าร่วมวิสาหกิจชุมชน	0.000009702	2.249*	0.026
X5 = ระยะเวลาการเป็นสมาชิก	0.001	0.245	0.806
X6 = ระดับความรู้ในการดำเนินงานของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน ผลิตภัณฑ์ผ้าทอ	0.023	1.897	0.060
X7 = แหล่งความรู้ในการดำเนินงานของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน ผลิตภัณฑ์ผ้าทอ	0.324	5.159**	0.000
X8 = ระดับปัญหาการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิก วิสาหกิจชุมชนผลิตภัณฑ์ผ้าทอ	-0.205	-3.323**	0.001
$R^2 = 0.295$ $SEE = 0.256$ $F = 8.508$ $Sig. \text{ of } F = 0.000$			

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

ผลการศึกษา พบปัจจัยที่มีความเกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน จากตัวแปรอิสระ 8 ตัวแปร มี 2 ตัวแปรที่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 คือ แหล่งความรู้เกี่ยวกับการดำเนินงานของสมาชิกวิสาหกิจชุมชนผลิตภัณฑ์ผ้าทอ และระดับปัญหาการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกวิสาหกิจชุมชนผลิตภัณฑ์ผ้าทอ มีตัวแปรที่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 จำนวน 3 ตัวแปรคือ อายุ รายได้จากการประกอบอาชีพหลัก และรายได้จากการเข้าร่วมวิสาหกิจชุมชน โดยมีอำนาจพยากรณ์ประมาณร้อยละ 29.50 ($R^2 = 0.295$) และมีความคลาดเคลื่อนมาตรฐานของการพยากรณ์ (SEE) เท่ากับ 0.256 และเขียนเป็นสมการได้ดังนี้ $Y = 2.768 - 0.006X_1 - 0.000001088X_3 + 0.000009702X_4 + 0.001X_5 + 0.023X_6 - 0.205X_8$

สรุปผลการวิเคราะห์ปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคล เศรษฐกิจและสังคม ได้แก่ อายุ แรงงานในครัวเรือน รายได้จากการประกอบอาชีพหลัก รายได้จากการเข้าร่วมวิสาหกิจชุมชน ระยะเวลาการเป็นสมาชิก ระดับความรู้และแหล่งความรู้ และระดับปัญหา กับการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกวิสาหกิจชุมชนผลิตภัณฑ์ผ้าทอ (Y) พบว่า ในค่าตัวแปรอิสระ 3 ตัวแปร มีความสัมพันธ์อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ และมี 2 ตัวแปรที่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 คือ

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 12

The 12th STOU National Research Conference

แหล่งความรู้ และระดับปัญหาการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน และมีตัวแปรที่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 จำนวน 3 ตัวแปรคือ อายุ รายได้จากการประกอบอาชีพหลัก และรายได้จากการเข้าร่วมวิสาหกิจชุมชน

โดยมีความสัมพันธ์ทางบวก 2 ตัวแปร ได้แก่ เมื่อสมาชิกมีรายได้จากการเข้าร่วมวิสาหกิจชุมชนเพิ่มขึ้น การมีส่วนร่วมของสมาชิกในการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนก็มีแนวโน้มเพิ่มขึ้น และเมื่อสมาชิกได้รับข้อมูลข่าวสารจากแหล่งความรู้ในการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนมากขึ้น การมีส่วนร่วมของสมาชิกในการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนก็มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นด้วย

ส่วนความสัมพันธ์ทางลบมี 3 ตัวแปร ได้แก่ เมื่อสมาชิกมีอายุเพิ่มขึ้น การมีส่วนร่วมของสมาชิกในการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนก็จะมีแนวโน้มลดลง เมื่อมีรายได้จากการประกอบอาชีพหลักเพิ่มขึ้น การมีส่วนร่วมของสมาชิกในการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนก็จะมีแนวโน้มลดลง และเมื่อสมาชิกวิสาหกิจชุมชนมีระดับปัญหาการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนมากขึ้น การมีส่วนร่วมของสมาชิกในการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนก็มีแนวโน้มลดลง

อภิปรายผลการวิจัย

1. ข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคล เศรษฐกิจและสังคมของสมาชิกวิสาหกิจชุมชนผลิตภัณฑ์ผ้าทอ พบว่าสมาชิกวิสาหกิจชุมชน ส่วนใหญ่มีอายุเฉลี่ย 59.34 ปี สอดคล้องกับ สำเร็จ ภูมลา (2558, น. 90) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกวิสาหกิจชุมชนในอำเภอเมืองสุโขทัย จังหวัดสุโขทัย ผลการศึกษาพบว่า มีอายุเฉลี่ย 55.03 ปี อาจจะเป็นเพราะว่าสมาชิกวิสาหกิจชุมชนผลิตภัณฑ์ผ้าทอเกิดจากการรวมตัวกันของคนในชุมชนที่เว้นว่างจากช่วงการทำงานเกษตร และเป็นผู้ที่ได้รับการสืบทอดการทอผ้ามาจากบรรพบุรุษ ซึ่งปัจจุบันลูกหลานนิยมไปทำงานรับเงินเดือนประจำ จึงไม่ได้รับการสืบทอดการทอผ้าอีกต่อไป มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 2.27 คน สอดคล้องกับ กั้วชราภรณ์ อัมแก้ว (2558, น.79) ศึกษาการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน ในอำเภอเสนาห์ จังหวัดสระบุรี พบว่าจำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ยอยู่ที่ 2.12 อาจจะเป็นเพราะปัญหาด้านเศรษฐกิจในยุคปัจจุบันเลยทำให้มีบุตรน้อย อีกทั้งมีการส่งเสริมของภาครัฐในเรื่องการคุมกำเนิด

สมาชิกวิสาหกิจชุมชนมีรายได้เฉลี่ยในภาคเกษตร 116,520.35 บาทต่อปี สอดคล้องกับ กั้วชราภรณ์ อัมแก้ว (2558, น. 80) พบว่าสมาชิกวิสาหกิจชุมชนมีรายได้ของครัวเรือนเฉลี่ย 111,084.96 บาทต่อปี ทั้งนี้อาจเป็นเพราะรายได้ในแต่ละครัวเรือนย่อมมีความแตกต่างกัน ประกอบด้วยปัจจัยหลายด้าน เช่น ประเภทของกิจกรรมทางการเกษตร จำนวนพื้นที่ทำกินทางการเกษตร และจำนวนแรงงานในครัวเรือน เป็นต้น รายได้จากการเข้าร่วมวิสาหกิจชุมชน 19,093.02 บาทต่อปี แตกต่างจากสุพรรณิ กันขัต (2560, น. 50) ศึกษาการมีส่วนร่วมของสมาชิกในการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนในอำเภอบางบาล จังหวัดอุตรดิตถ์ พบว่า สมาชิกวิสาหกิจชุมชนมีรายได้จากการเข้าร่วมวิสาหกิจชุมชน เฉลี่ย 38,170.45 บาท ทั้งนี้เพราะรายได้ในแต่ละพื้นที่ย่อมมีความแตกต่างกัน ซึ่งประกอบด้วยปัจจัยหลายด้าน เช่น ประเภทของกิจกรรมทางการเกษตร อัตราค่าครองชีพ การเป็นพื้นที่ภาคอุตสาหกรรมหรือการท่องเที่ยว เป็นต้น สภาพการเป็นหนี้สิน ผลการศึกษาพบว่า สมาชิกวิสาหกิจชุมชนส่วนใหญ่มีหนี้สิน โดยแหล่งที่มาของหนี้สินส่วนมากมาจาก ธกส. รองลงมาคือกองทุนหมู่บ้าน สอดคล้องกับ สุพรรณิ กันขัต (2560, น. 94) พบว่าสมาชิกวิสาหกิจชุมชนส่วนใหญ่มีหนี้สิน โดยแหล่งที่มาของหนี้สินส่วนมากมาจากกองทุนหมู่บ้าน ทั้งนี้เนื่องจากสมาชิกวิสาหกิจชุมชนประกอบอาชีพทางการเกษตรเป็นหลัก และมีการกู้เงินเพื่อนำมาลงทุนในรอบของการผลิต ซึ่งแหล่งเงินกู้ที่หาได้สะดวกและอัตราดอกเบี้ยไม่สูงมากนัก คือ ธกส. และกองทุนหมู่บ้าน

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 12

The 12th STOU National Research Conference

สมาชิกวิสาหกิจชุมชนมีสถานภาพในกลุ่มเป็นสมาชิกกลุ่ม และมีระยะเวลาการเป็นสมาชิกเฉลี่ย 8.26 ปี สอดคล้องกับนาริรัตน์ เหลือสม (2563, น. 121) ศึกษาการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรในอำเภอเหนือคลอง จังหวัดกระบี่ พบว่า สถานภาพในกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรส่วนใหญ่เป็นสมาชิกกลุ่ม ส่วนใหญ่จัดตั้งมานานเกิน 10 ปี ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าการทอผ้าเป็นกิจกรรมที่คนในชุมชนดำเนินการและสืบทอดต่อกันมาจากรุ่นบุรุษอยู่แล้ว มีการรวมกลุ่มกันก่อนมีการสนับสนุนจากภาครัฐให้มีการจดทะเบียนวิสาหกิจชุมชนที่เริ่มในปี พ.ศ.2548 สาเหตุการเข้าเป็นสมาชิกวิสาหกิจชุมชนเพราะต้องการรายได้เพิ่ม สอดคล้องกับสุพรรณิ กันขัต (2560, น. 58) พบว่า สมาชิกวิสาหกิจชุมชน ร้อยละ 56.8 เข้าเป็นสมาชิกวิสาหกิจชุมชนเพราะต้องการรายได้เพิ่ม ทั้งนี้เพราะการดำเนินกิจกรรมทางการเกษตรของเกษตรกรไม่ได้มีตลอดทั้งปี ช่วงเว้นว่างจากการทำการเกษตร จึงจำเป็นต้องมีกิจกรรมที่สามารถเป็นรายได้เสริมให้กับครอบครัว การเป็นสมาชิกกลุ่มอื่นส่วนใหญ่เป็นสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร กลุ่มสตรี สอดคล้องกับ สุพรรณิ กันขัต (2560, น. 58) พบว่า สมาชิกวิสาหกิจชุมชนส่วนมากเป็นสมาชิกกลุ่มกองทุนหมู่บ้าน รองลงมาเป็นสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร กลุ่มสตรี ทั้งนี้อาจเป็นเพราะสมาชิกวิสาหกิจชุมชนโดยส่วนมากเป็นผู้หญิง จึงเป็นสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร กลุ่มสตรี ด้วย

2. ความรู้และแหล่งความรู้ในการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนผลิตภัณฑ์ผ้าทอ

ความรู้ในการดำเนินงานของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน พบว่า สมาชิกวิสาหกิจชุมชนส่วนมาก มีความรู้เกี่ยวกับการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนในระดับมาก ซึ่งใกล้เคียงกับสุพรรณิ กันขัต (2560, น. 103) พบว่า สมาชิกวิสาหกิจชุมชนส่วนมากมีความรู้เกี่ยวกับการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนในระดับมาก อาจจะเป็นเพราะสมาชิกวิสาหกิจชุมชนให้ความสำคัญกับการพัฒนาองค์ความรู้ในด้านการเพิ่มมูลค่า การพัฒนาผลิตภัณฑ์ บรรจุภัณฑ์ การตลาด รวมถึงความรู้ที่เกี่ยวกับการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนด้วย

แหล่งความรู้ในการดำเนินงานของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน พบว่า สมาชิกวิสาหกิจชุมชนได้รับความรู้จากแหล่งความรู้ในระดับมาก คือ สื่อออนไลน์ รองลงมาคือสื่อกิจกรรม ใกล้เคียงกับ นาริรัตน์ เหลือสม (2563, น.124) พบว่า สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรสามารถเข้าถึงความรู้ในระดับปานกลาง ซึ่งแหล่งความรู้ที่เข้าถึงความรู้ได้มากที่สุด คือ สื่อกลุ่ม รองลงมาคือสื่อออนไลน์ อาจเป็นเพราะในยุคปัจจุบันสื่อออนไลน์ เป็นสื่อที่สามารถเข้าถึงได้ง่าย จึงทำให้สมาชิกได้รับความรู้จากสื่อออนไลน์มากที่สุด

3. การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกวิสาหกิจชุมชนผลิตภัณฑ์ผ้าทอ โดยภาพรวมมีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง สามารถอธิบายได้ดังนี้

3.1 การมีส่วนร่วมในการวางแผน พบว่า ภาพรวมสมาชิกวิสาหกิจชุมชนมีส่วนร่วมในด้านการวางแผนในระดับปานกลาง ซึ่งสอดคล้องกับนาริรัตน์ เหลือสม (2563, น. 122) พบว่า สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรมีส่วนร่วมในการวางแผน ระดับปานกลาง อาจเป็นเพราะสมาชิกส่วนใหญ่มีเข้าใจว่าเมื่อตนเลือกตั้งคณะกรรมการดำเนินงานซึ่งมีการเลือกตั้งแล้วนั้น คณะกรรมการจะต้องดำเนินการวางแผนแทบทุกเรื่องตนเองเป็นเพียงสมาชิก

3.2 การมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม พบว่า ภาพรวมสมาชิกวิสาหกิจชุมชนมีส่วนร่วมในด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมในระดับมาก สอดคล้องกับวิชาภรณ์ อัมแก้ว (2558, น. 135) พบว่า การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน ด้านการดำเนินกิจกรรม อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เพราะสมาชิกวิสาหกิจชุมชนส่วนใหญ่ มีความชำนาญในการผลิตสินค้า อีกทั้งยังมีส่วนร่วมในการลงทุนหรือลงหุ้นในการทำธุรกิจของกลุ่ม และการจำหน่ายสินค้าของกลุ่ม ส่งผลไปยังสามารถ

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 12 The 12th STOU National Research Conference

กำหนดรูปแบบการขายได้ ซึ่งจะสร้างความพึงพอใจให้กับลูกค้า และยังเป็นโอกาสเพิ่มโอกาสให้มีลูกค้าเพิ่มขึ้น จึงทำให้สมาชิกวิสาหกิจชุมชนมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม

3.3 การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ พบว่า ภาพรวมสมาชิกวิสาหกิจชุมชนมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับสุพรรณิ กัดขัด (2560, น. 97) พบว่า สมาชิกวิสาหกิจชุมชนมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ในระดับมาก ทั้งนี้เนื่องจากการสมาชิกที่เข้าร่วมกลุ่มต้องการมีอาชีพเสริมเพื่อต้องการรายได้มาจุนเจือครอบครัว อีกทั้งเป็นการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ โดยการเข้ามาทำกิจกรรมภายในกลุ่ม จะเห็นได้จากสาเหตุการเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนส่วนใหญ่เข้าร่วมเพราะต้องการเพิ่มรายได้ให้กับครอบครัว

3.4 การมีส่วนร่วมในการประเมินผล พบว่า ภาพรวมสมาชิกวิสาหกิจชุมชนมีส่วนร่วมในการประเมินผลในระดับน้อย ซึ่งขัดแย้งกับสุพรรณิ กัดขัด (2560, น. 97) พบว่า สมาชิกวิสาหกิจชุมชนมีส่วนร่วมในการประเมินผลในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะส่วนหนึ่งอาจมีความเกรงใจต่อผู้นำและคณะกรรมการกลุ่ม และสมาชิกไม่เห็นความสำคัญของการจัดการประเมินผล เห็นว่าไม่มีความจำเป็นที่จะเข้าร่วมกิจกรรมการประเมินผลเพราะคณะกรรมการนั้นทำอยู่แล้ว

4. ปัญหาและข้อเสนอแนะการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกวิสาหกิจชุมชนผลิตภัณฑ์ผ้าทอ

4.1 ปัญหาการมีส่วนร่วมในการประเมินผลในการดำเนินงานของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน พบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีปัญหาการมีส่วนร่วมในการประเมินผล อยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับสำเริง ภูมลา (2558, น. 93) พบว่า วิสาหกิจชุมชนที่ได้รับการประเมินกลุ่มระดับดี มีปัญหาในการมีส่วนร่วมในการประเมินผลในระดับมาก ทั้งนี้เพราะสมาชิกไม่มีส่วนร่วมในการกำหนดประเด็น หลักเกณฑ์ในการประเมินผลการดำเนินงานของกลุ่ม และไม่เห็นความสำคัญของการประเมินผล

4.2 ข้อเสนอแนะการมีส่วนร่วมในการประเมินผลในการดำเนินงานของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน พบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยเห็นด้วยกับข้อเสนอแนะเกี่ยวกับเกณฑ์การประเมินผลการดำเนินงานธุรกิจของกลุ่ม ควรมีการประกาศให้ทราบโดยทั่วกัน เป็นอันดับแรก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะเมื่อสมาชิกวิสาหกิจชุมชนมีส่วนร่วมในการกำหนดเกณฑ์การประเมินผลตั้งแต่แรก จะทำให้สมาชิกมีความรู้ความเข้าใจ เห็นความสำคัญของการประเมินผล และรับรู้ผลการดำเนินงานธุรกิจกลุ่ม ดังกรมส่งเสริมการเกษตร (มปป, น. 6-12) กล่าวว่า การประเมินผลการปฏิบัติงานของวิสาหกิจชุมชน อาจมีการกำหนดทีมงานหรือคณะทำงานของวิสาหกิจชุมชนเพื่อติดตามประเมินผลงาน และแจ้งผลให้สมาชิกทราบ และนำไปปรับปรุงการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนต่อไป

5. ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกวิสาหกิจชุมชนผลิตภัณฑ์ผ้าทอ

ปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคล เศรษฐกิจและสังคม ได้แก่ อายุ แรงงานในครัวเรือน รายได้จากการประกอบอาชีพหลัก รายได้จากการเข้าร่วมวิสาหกิจชุมชน ระยะเวลาการเป็นสมาชิก ระดับความรู้และแหล่งความรู้ ปัญหาและข้อเสนอแนะการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกวิสาหกิจชุมชนผลิตภัณฑ์ผ้าทอ มีอย่างน้อย 1 ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกวิสาหกิจชุมชนผลิตภัณฑ์ผ้าทอ ในอำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา จากการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ พบว่ามี 5 ตัวแปร ที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของสมาชิกในการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน ได้แก่ อายุ รายได้จากการประกอบอาชีพหลัก รายได้จากการเข้าร่วมวิสาหกิจชุมชน แหล่งความรู้ในการดำเนินงานของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน และปัญหาการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน ซึ่งสามารถนำมาอภิปรายได้ดังนี้

5.1 อายุ มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ในทิศทางตรงกันข้ามกับการมีส่วนร่วมของสมาชิกในการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน หมายถึง เมื่อสมาชิกวิสาหกิจชุมชนมีอายุเพิ่มขึ้น การมีส่วนร่วมของสมาชิกในการดำเนินงาน

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 12

The 12th STOU National Research Conference

วิสาหกิจชุมชนก็จะมีแนวโน้มลดลง ซึ่งสอดคล้องกับ ชิตินันท์ วงษาด (2552, น. 105) ศึกษาการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนเขตปฏิรูปที่ดินจังหวัดนครปฐม พบว่า อายุ มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะสมาชิกวิสาหกิจชุมชนที่มีอายุน้อย มีความสามารถในการอ่านเขียน การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ และการติดต่อประสานงานกับหน่วยงานหรือบุคคลอื่น น้อยกว่าสมาชิกวิสาหกิจชุมชนที่มีอายุน้อย จึงทำให้สมาชิกที่มีอายุน้อย มีส่วนร่วมของการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนลดลง

5.2 รายได้จากการประกอบอาชีพหลัก มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ในทิศทางตรงกันข้ามกับการมีส่วนร่วมของสมาชิกในการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน หมายถึง เมื่อมีรายได้จากการประกอบอาชีพหลักเพิ่มขึ้น การมีส่วนร่วมของสมาชิกในการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนก็จะมีแนวโน้มลดลง ซึ่งสอดคล้องกับ นาริรัตน์ เหลือสม (2563, น. 116) พบว่า เมื่อรายได้ของครัวเรือนจากภาคการเกษตรเพิ่มขึ้น ทำให้การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกกลุ่มกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรลดลง เนื่องจากสมาชิกวิสาหกิจชุมชน โดยส่วนมากประกอบอาชีพการเกษตรเป็นอาชีพหลัก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะสมาชิกที่มีรายได้จากการประกอบอาชีพหลักมาก จะมีที่ดินในการทำเกษตรมาก จึงใช้เวลาในการประกอบอาชีพหลักเป็นส่วนใหญ่ จึงทำให้มีส่วนร่วมในการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนลดน้อยลง

5.3 รายได้จากการเข้าร่วมวิสาหกิจชุมชน มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ในทิศทางเดียวกันกับการมีส่วนร่วมของสมาชิกในการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน หมายถึง เมื่อสมาชิกวิสาหกิจชุมชนมีรายได้จากการเข้าร่วมวิสาหกิจชุมชนเพิ่มขึ้น การมีส่วนร่วมของสมาชิกในการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนก็มีแนวโน้มเพิ่มขึ้น สอดคล้องกับสุพรรณิ กัดขัด (2560, น. 108) พบว่า ตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของสมาชิกในการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนได้แก่ รายได้จากการเป็นสมาชิกกลุ่ม ทั้งนี้เนื่องจากการดำเนินกิจกรรมทางการเกษตรของเกษตรกรไม่ได้มีตลอดทั้งปี ช่วงเว้นว่างจากการทำการเกษตร จึงจำเป็นต้องมีกิจกรรมที่สามารถเป็นรายได้เสริมให้กับครอบครัว ซึ่งรายได้เป็นแรงจูงใจให้สมาชิกมาร่วมทำกิจกรรมที่กลุ่มอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ

5.4 แหล่งความรู้ในการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ในทิศทางเดียวกันกับการมีส่วนร่วมของสมาชิกในการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน หมายถึง เมื่อสมาชิกได้รับข้อมูลข่าวสารจากแหล่งความรู้ในการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนมากขึ้น การมีส่วนร่วมของสมาชิกในการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนก็มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นด้วย สอดคล้องกับนาริรัตน์ เหลือสม (2563, น. 125) พบว่า ระดับการได้รับความรู้จากแหล่งความรู้ต่างๆ มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกกลุ่ม ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการได้รับข่าวสารจากแหล่งความรู้ต่างๆ เป็นจุดเริ่มต้นที่สำคัญต่อการสร้างการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน หากสมาชิกได้รับข่าวสารถึงข้อดีข้อเสียเกี่ยวกับวิสาหกิจชุมชน จะช่วยเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจ ทำให้สมาชิกวิสาหกิจชุมชนเห็นความสำคัญของการมีส่วนร่วมในกลุ่มมากขึ้น

5.5 ระดับปัญหาการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ในทิศทางตรงกันข้ามกับการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน หมายถึง เมื่อสมาชิกวิสาหกิจชุมชนมีระดับปัญหาการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนมากขึ้น การมีส่วนร่วมของสมาชิกในการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนก็มีแนวโน้มลดลง สอดคล้องกับสุพรรณิ กัดขัด (2560, น. 108) พบว่า ระดับปัญหาเกี่ยวกับการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ในทิศทางตรงกันข้ามกับการมีส่วนร่วมของสมาชิกในการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน ทั้งนี้เนื่องจากปัญหาส่วนใหญ่ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน คือ สมาชิกขาดโอกาสในการร่วมประเมินผล ร่วม

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 12 The 12th STOU National Research Conference

วางแผน ร่วมดำเนินกิจกรรม และร่วมรับผลประโยชน์ ทำให้สมาชิกขาดแรงจูงใจในการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน ซึ่งประเด็นปัญหาดังกล่าว ทำให้การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกวิสาหกิจชุมชนน้อยตามไปด้วย

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย มีข้อเสนอแนะที่จะนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะต่อสมาชิกวิสาหกิจชุมชน

1.1 ด้านการวางแผน จากผลการวิจัยพบว่า สมาชิกมีส่วนร่วมเรื่องการวางแผนโฆษณาประชาสัมพันธ์สินค้าและบริการ รวมถึงการวางแผนพัฒนาทักษะความรู้กรรมการและสมาชิกกลุ่ม น้อยที่สุด ควรมีการประชุมกลุ่มและเชิญหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้ามาให้ความรู้ในเรื่องที่สมาชิกมีความต้องการ/สนใจ เช่น สำนักงานพาณิชย์จังหวัด มาร่วมประชุมและถ่ายทอดความรู้เพื่อหาช่องทางทางการตลาดและเชื่อมโยงเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน

1.2 ด้านการดำเนินกิจกรรม จากผลการวิจัยพบว่า สมาชิกมีส่วนร่วมในเรื่องการสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์ในการดำเนินงานของกลุ่มน้อยที่สุด กลุ่มวิสาหกิจชุมชนควรส่งเสริมให้สมาชิกภายในกลุ่มเล็งเห็นความสำคัญในการพัฒนากลุ่มโดยการส่งเสริมให้สมาชิกรู้สึกรับผิดชอบเป็นเจ้าของ หรือมีความสำคัญกับการพัฒนาธุรกิจของกลุ่ม อีกทั้งมีการจัดสรรผลประโยชน์ให้ชัดเจน จะเป็นสิ่งจูงใจให้สมาชิกเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานของกลุ่มมากขึ้น

1.3 ด้านการประเมินผล จากผลการวิจัยพบว่า สมาชิกมีส่วนร่วมด้านการประเมินผลอยู่ในระดับน้อย ควรเชิญชวนให้สมาชิกเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดหลักเกณฑ์ในการประเมินผล และควรให้ความสำคัญกับสมาชิกทุกคนให้เข้ามามีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลของกลุ่ม เพื่อที่จะได้รับทราบการดำเนินธุรกิจของกลุ่มว่าจะดำเนินไปในทางทิศทางใด คำนวณค่ากับการลงทุนหรือลงแรงประกอบธุรกิจของกลุ่ม

1.4 ด้านการรับผลประโยชน์ จากผลการวิจัยพบว่า สมาชิกมีส่วนร่วมเรื่องการได้รับความรู้เกี่ยวกับการผลิต/การแปรรูป/การบริการมากขึ้น น้อยที่สุด ควรมีการประสานกับหน่วยงานที่มีความเชี่ยวชาญเข้ามาถ่ายทอดความรู้ให้แก่สมาชิก เพื่อนำความรู้ที่ได้รับมาพัฒนาต่อยอดผลิตภัณฑ์ของกลุ่มมากยิ่งขึ้น

2. ข้อเสนอแนะต่อเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร

2.1 ส่งเสริมความรู้ในการปรับเปลี่ยนวิธีการผลิตพืช จากการศึกษาพบว่า สมาชิกส่วนใหญ่ประกอบอาชีพการเกษตร และมีหนี้สิน ดังนั้นเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร ควรส่งเสริมความรู้ในการปรับเปลี่ยนวิธีการผลิตพืช เช่น การลดต้นทุนการผลิต ปุ๋ยเคมี และลดสารเคมี หรือการเพิ่มมูลค่าผลผลิตเพื่อสร้างรายได้ให้แก่ครัวเรือน หรือการน้อมนำแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เรื่องเศรษฐกิจพอเพียง นอกจากจะส่งเสริมความรู้เกี่ยวกับวิสาหกิจเพียงอย่างเดียว

2.2 ส่งเสริมและให้ความรู้ด้านการประเมินผล จากการศึกษาพบว่า สมาชิกมีส่วนร่วมในการประเมินผลในระดับน้อย ประเด็นที่มีส่วนร่วมน้อยที่สุดคือการประเมินผลการปฏิบัติงานของสมาชิกทุกคนภายในกลุ่ม ดังนั้นเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรควรเข้าไปส่งเสริมและถ่ายทอดความรู้ในเรื่องการประเมินผลการปฏิบัติงานให้แก่สมาชิก และควรมีการติดตามการดำเนินกิจกรรมของกลุ่มอย่างสม่ำเสมอ

3. ข้อเสนอแนะต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

3.1 ส่งเสริมการประชาสัมพันธ์ความรู้และข้อมูลข่าวสาร จากการศึกษาพบว่าสมาชิกได้รับความรู้และข้อมูลข่าวสารจากสื่อออนไลน์มากที่สุด ดังนั้นหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องควรประชาสัมพันธ์ความรู้และข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับ

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 12 The 12th STOU National Research Conference

วิสาหกิจชุมชนทางสื่อออนไลน์ ผ่านช่องทางโซเชียล เช่น ยูทูบ เฟสบุ๊ก และไลน์ ให้มากขึ้น เพื่อให้สมาชิกสามารถเข้าถึงความรู้และข้อมูลข่าวสารได้ง่ายและรวดเร็วขึ้น

3.2 ส่งเสริมด้านการศึกษาดูงาน จากการศึกษาพบว่า สมาชิกวิสาหกิจชุมชน ได้รับความรู้จากการทัศนศึกษาดูงานในระดับมาก เพื่อพัฒนาทักษะความรู้ของสมาชิก ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรส่งเสริมและให้การสนับสนุนด้านงบประมาณในการศึกษาดูงาน/อบรมเพื่อเกิดการแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ ทำให้สมาชิกวิสาหกิจชุมชนมีโอกาสในการพัฒนาตนเอง พัฒนาความรู้ และพัฒนากลุ่มต่อไป

3.3 บุรณาการหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วน จากการศึกษาพบว่า สมาชิกวิสาหกิจชุมชนได้รับข้อมูลข่าวสารจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมบริษัทเอกชนในระดับน้อย ดังนั้น หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องควรติดต่อกับหน่วยงานเอกชนให้เข้ามามีส่วนร่วม หรือแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในด้านต่างๆ เช่น การผลิต การตลาด การประชาสัมพันธ์ และแหล่งเงินทุน เพื่อให้สามารถเข้าถึงสมาชิกวิสาหกิจชุมชนให้มากขึ้น นอกจากนี้ควรพัฒนาสื่อทันสมัยประเภทออนไลน์ให้เป็นแหล่งเรียนรู้ให้สมาชิกใช้ประโยชน์มากขึ้น

4. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

4.1 ควรศึกษาวิสาหกิจชุมชนในด้านอื่น ๆ ด้วย เช่น ด้านการผลิตพืช ด้านปศุสัตว์ ด้านประมง และด้านการแปรรูปอาหาร เป็นต้น เพื่อนำข้อมูลที่ได้เป็นแนวทางในการส่งเสริมและพัฒนาวิสาหกิจชุมชนให้สมาชิกวิสาหกิจชุมชนมีส่วนร่วมในการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนอย่างเท่าเทียมกัน

4.2 ควรศึกษาการมีส่วนร่วมของสมาชิกในการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนในระดับดี ระดับปานกลาง และระดับปรับปรุง เพื่อเปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมของสมาชิกวิสาหกิจชุมชนทั้ง 3 ระดับ และนำข้อมูลที่ได้ไปปรับปรุงและเป็นแนวทางในการสร้างการมีส่วนร่วมของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน อันจะส่งผลให้กลุ่มวิสาหกิจชุมชนประสบความสำเร็จและยั่งยืนต่อไป

4.3 ควรนำงานวิจัยในครั้งนี้ไปประยุกต์ทำการศึกษา พิจารณาถึงตัวแปรอิสระอื่น ๆ เพิ่มเติม เพื่อให้ทราบได้อย่างชัดเจนว่านอกเหนือจากปัจจัยด้านอายุ รายได้ แหล่งความรู้ และระดับปัญหาเกี่ยวกับการดำเนินงานของสมาชิกวิสาหกิจชุมชนแล้วยังมีปัจจัยใดอีกบ้างที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของสมาชิกในการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน

เอกสารอ้างอิง

- กรมส่งเสริมการเกษตร. (2563). *วิสาหกิจชุมชน*. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. (อัดสำเนา).
- _____. (ม.ป.ป.). *วิสาหกิจชุมชน*. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. (อัดสำเนา).
- ธิตินันท์ วงษ์วาด. (2552). *การมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนเขตปฏิรูปที่ดิน จังหวัดนครปฐม*. (การค้นคว้าแบบอิสระปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่.
- นาริรัตน์ เหลือสม. (2563). *การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรในอำเภอเหนือคลอง จังหวัดกระบี่*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, นนทบุรี.
- วชิราภรณ์ อิมแก้ว. (2558). *การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน ในอำเภอเสนาห์ จังหวัดสระบุรี*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, นนทบุรี.

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 12
The 12th STOU National Research Conference

-
- วีระวิทย์ ปถวีนิติ. (2556). การมีส่วนร่วมและบทบาทของสมาชิกในการดำเนินงานของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรอำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน จังหวัดแม่ฮ่องสอน. (วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต แขนงวิชาส่งเสริมการเกษตร ไม้ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, นนทบุรี.
- สำนักงานเกษตรอำเภอเชียงคำ. (2564). สรุปผลการดำเนินงานการส่งเสริมและพัฒนาวิสาหกิจชุมชนอำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา ประจำปี 2564. (อัดสำเนา).
- สำเร็จ ภูมลา. (2558). การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกวิสาหกิจชุมชนในอำเภอเมืองสุโขทัย จังหวัดสุโขทัย. (วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, นนทบุรี.
- สุพรรณิ กันขัต. (2560). การมีส่วนร่วมของสมาชิกในการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนในอำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์. (วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, นนทบุรี.

